توركستان كتبخانه‌سى
С. А. Г. Б.
Инв. № 97597

جمعيت خيريه‌نك حسابى

تاشكند مسلمان جمعيت خيريه‌سى طرفدن ۲ نوياردن ۱۲ نوياركه قدرحسته خانه‌ده كوچه‌لردن جيناغان ۶۷ نفر كشى دفن قيلنوب شولار اوچون ۳۳۲ يارم آرشين كفنلك صرف ايتلمكان.

«آ. ك. ا.»

مسلمان بالشيويكلر دقتنه

ايسكى شهردەغى مسلمان بالشيويكلر فرقه‌سينه كركان همه اعضالرغه (بواعضالر كيرمك جمعيتلر آرقلى وكيرمك خصوصى صورتده كركان بولسونلر) بيلدريلادركه ۵ نجى ديكابردن قانماسدن فرقه اداره‌سينه (سيدكريم باى بهمانخانه‌سيغه) باروب عنوان. لرن‌قاى دهه وفايسى محله‌لى ايكانلكنى هم ايله‌دركان ايش وترار جايلرن معلوم قيلسونلر. اگرده اوشبو مدت اچنده معلوم قيلمه‌سلر اوز حقلرينه خيانت قيلمكان حسابلانوب وزيلانه صورتده اعضالكدن چقاريلوب طرد ايتله‌جكلردر.

فرقه باش كاتبى: لذيذ عزيززاده.

دارالمعلمين طوغانغان

قاديمكى قوريوس‌ده آچلغان تورك دارالمعلمينه قبول ايتلاركه بولمان يوز شاكردلك اورن تمام طولغان. شوسبيلى حضر بودارالمعلمين‌كه قبول طوقتالمان.

بخارا احوالى حقنده داقلاد

تورکستان مركز قوميتسينك صوكغى مجلسنده قوميتنك رئيسى ووتينسف جنابلرى اوزينك اسحاباد قيروتى ايله بخاراغه باروب قايتووى حقنده داقلاد اوقودى.

ووتينسوفنك بخاراغه باروودن مقصدى بخارا حكومتى ايله تورکستان جمهوريتى آراسنده مناسبت توزو اوچون بولغان. بخارا حقنده‌كى داقلاد اشبو اسمن عبارت:

بخارا سياست اشلرندن آز خبردار بولغانلرن اختيارسز صورتده حيتدن ولغان قوتلرنك تأثيرنه بولنگان. حيتلر بخارا حكومتن فرصت چققان صاين اوز ياقلارينه تارتالار. بخارا حاضرده بولب طوروغان بوراتى واقعه‌لرده آيتراب قيلمه باوروب صوغلورعه بلمى، شوكا كوره هربرحالتكه قارشو صاقلانوب‌غه اش ايله.

بخارا حكومتى ايله بولغان مذاكره‌لر يزنك طرفدن قطعى صورتده يورتلديكى حالده بخارا حكومتى طرفدن قويروق بوروغلاب يورتله. مذاكره‌لر نتيجه‌سنده بخارا حكومتندن شوندى وعده آلندى، كه بووعده‌كه كوره بخارا حكومتى يزنك عسكرنك يولن كيسو شيكلى بر اشكه كرشماسكه هم اوزينه باشقه‌لار طرفدن تجاوز قيلنوب آنك طوبراغينه باصوب كركانكه قدر اوزلكندن هيچ بره‌وايله‌ده صوغشماسقه بولدى.

بخارا خلقينك عمومى احوال روحيه‌سينه كلسه‌ك، تورلى واقعه‌لردن قورقوب قالغان هم شولايوق اول واقعه‌لرنك اوچينه بيغا آلمى طوروغان خلق هر اشده اوزينك حكمرنيه اوشاغان.

خلق بخارادە ايكى پارتيا تارتمشدر. بولارنك برسى تورکستان جمهوريتى ايله برله‌شو طرفدارى بولوب ايكنچى ايسه صايتلار جمهوريتينه خلافسى. يزنك طرفدن كوركلكان آزغنه بولسون موفقيت‌كه باكه موفقيتسزلك بونچى باكه ايكنچى پارتيانك قرندن آوتدرادر.

ايسكى آرادەغى اقتصادى هم ماليه جهتلردن بولغان مناسبت توزو مسئله‌سينه قيلكانده حاضرگى كونده يزنك قولنده مال يوقماو سبيلى بخارا حكومتى ايله مناسبت باشلاو ممكن توركل. لكن اورنه بورغ بولى آچلو ايله سودا مناسبتى توزله‌جكلر. حاضر بخارا ايله انگليز مالى كوب بولغان آفغانستان آراسنده مناسبت توزله‌در.

بخارانك تورکستان جمهوريتينه قارشو توتقان ماليه سياستى اوزكارنلى بولوب جمهوريتنك آنچه علاقه‌لرينه اوشانچسز كوز ايله قارى. حتى روقتنى بخاراده باشوزنچى قوتلر يوالوتسيونيرلرنك تأثيرى ايله امير طرفدن تورکستان آنچه‌لارن قبول ايتمه‌و حقنده فرمان هم چغارلغان ايدى. لكن صوكندن بوفرمان اوزكارتلوب كيرمك تورکستان آنچه‌لارينه وكيرمك نسبقسولاى آنچه‌لارينه بولسون اسيقوله‌تسيه باشلاندى. اوشبو مناسبت ايله يزنك طرفدن آنچه اسيقوله‌تسمسن بتره حقنده تدبيرلر قيلنون هم آزق شيكلى نرسه‌لر حاضرله‌ده تورکستان آنچه‌سينك بخاراده قبول قيلنون طلب ايتلدى.

بخارانك سياستى غير معين برحالده بولو سببلى آنده اوچ كيدين عبارت سياسى وكيللر هيئتى توزلدى. بوهيئتنك رئيسى صاروكين. اعضالرى ايسمان هم صاويتسكين‌در.

تورکستان خبرلرى

انقلابچى خيوه ياشلرينك خطا بنامه‌سى

باش خيوه‌ليرنك تاشكنده‌دە اوطوروغان مركز قوميتسى اوشبو كونلرده خيوه‌ده‌گى زحمتكش، دهقان هم اشچى اوزبك، صارت، قزاق، قاراقالپاق و تورکمن خلقلرينه آيروم بر خطابنامه طبع ايتلوب نشر قيلغان. تاريخى اهميتينه مبنى بو خطابنامه‌نى «الوغ تورکستان»گه بدقيلوب قالدرامز.

خطابنامه اشبوندن عبارت:

«برادرلر! الحمدلله رب العالمين خدا تعالى‌نك عنايتى سايه‌سنده فقير، بيچاره و محتاج كش خلقنك حسن توجهى هم ايزيلمكان مظلوم خلقنك كوز ياشى شرافتده ظالم نيقولاى‌نك حكومتى هم آنك ظالم وزير وسيالهيلرى اختلاجچى اشچى و سالدات برادرلر يكزنك غيرتلرى برلان نابود بولديلار.

خلقنك قاينى ايچوب ياتقوچى ظالم غوبرناتورلار هم آنلارغه كومك بيركوچى ژاندارم و فريستاف هم ميسيونيرلر همه‌سى يوق بولوب كيتديلر. آنلارنك اورنينه محتاج كش، دهقان واشچيلرنك اوزلرندن كاميسار لر سايلاب قويوب تمامى حكومت ايشلرينى اوز قولارينه آلديلار.

تورکستانك عمه يرلرنده اشچى، دهقان و محتاجكشلرنك وكيللريدن سايلانوب صاويتلار ياصالدى.

بوتون تورکستان مملكتينك اداره‌سى جمهوريت طريقه‌سنچه بولدى. حكومت ايشلرينى ظالم يقرلانيغه اوخشاغان بر پادشاه ايرخان ياكه بر امير اوز اختيارى برلان كوب جيلكنك رأيى‌گه قاراب حكم قيلادورلار. پادشاه وخانلار حكومتى زماننده‌غى ديك ظالم وعدالتسزلك‌لر يوق بولوب همه‌كه تيك ليك تولادور.

بو طريقه حكومت قيلش يزلارنك شريعتى جهتيدين هم غايت مرغوبدر. زيرا بو نرسه‌كه رسولمز صلى الله عليه وسلم حضرتلرى الله تعالى قرآن كريمده خطاب قيليب: «وشاورهم فى الامر» ديمشدر. يه بر اورنده: «وامرهم شورى بينهم» آيت كريمه‌سى نازل اولمشدر.

يه رسول آزم (ع.م) وفاتندين صوك اسلام ملتى اوچون خليفه قيلب صحابه‌لر حضرت ابوبكر (رض.) نى صايلاب قويديلار. يه‌نه دين صوك حضرت عمر (رض.) آندين كاپين حضرت عثمان و حضرت على (رض.) لرنى هم شولايچه صايلاب قويديلار.

خليفه و امير صايلانوب قويولغان وقتلرده اسلام مملكتى تينچ، فقرا هم فراغت وراحتده ياشيدى ايدى.

لكن حضرت معاويه خليفه لكنى غصب طريقه‌سنچه تارتوب آلب اسلام ملتنده‌مسته‌بقل پادشاهلق حكومتى كركردى. منه شول كوندين بويان اسلام ملتلرى آراسنده تخت‌كه سايلانماسدين بلكه ميراث طريقه‌سنچه پادشاه‌لار جنوب فقرا ورغيبى جيرى وستم برلان اداره قيلماقده بالادىلار.

پادشاه وخانلار حكومتى زماننده فقرانك نيچك ظلم وجور كوركاتلكى زحمتكش دهقان واشچى خلقده معلوم بولسه كيرمك.

ايمدى تورکستان جمهوريتيده اولكنى ظلم هم عدالتسزلك‌لر يوق بولدى. حكومت نظرنده تمامى فقرا تيك و برابر بولدى. اوزبك، سارت، نوغاى، قازاق، تورکمان، اوروس، ارمنى جهوده، و باشقه تمامى ملتلر اختيارلى وايركى بولوب همه‌كه حر و آزاد ليق بيرلدى. هم دين اهللرينه اوز شريعتلرينى تو تماقده كامل ايرك هم اختيار بيرلدى. تورکستان جمهوريتنده مسلمان (تورك) تيلى رسمى حكومت تيلى ايتليب اعلان قيلندى. فقرا حكومتنك تدبيرلرى سايه سنده هر طائفه خلق ايچون اوز تيلده مكتب ومدرسه‌لر آچلوب حكومت خزينه‌سيدين اوقوتماقده‌لر. كيلمكان همه بالالرنى تيكن اوقوتماقده‌لر.

هر طائفه خلق وهر طائفه اشچيلر اوچون اوزلريگه مخصوص جمعيتلر آچلوب اوز اشلرينى اوزلرى كوريب، كيراك بولغان نرسه‌لرى بولسه صوراب آلب فراغت ليك برلان ياشاماقده‌لر. حاضركى صاويتلر شورالار حكومتى تمامله اسلام شريعتيكه موافق، عدالتلى وحقانيلى هم مظلوم و بيچاره خلقنى حمايه قيلنوچى بر حكومت بولوب ظالم لرغه خائنلركه قاتيغ جزا بيركوچيدر.

ايمدى برادرلر! سزلر هم راحت وزراعت بولوب ياشامكى آرزو قيلساكزلر بر بولاريكزغه دوست وبرادر بولوب جمعيت لر تشكيل قيلكزلر آراكزداغى ظالملرنى يوق قيلور اوچون همه‌كز برلاشكزلر اتفاق برلان حركت قيلكز.

دين وملت دشمانى بولغان ظالم خان وسياهيلرينى هم بيچاره فقير خلقنك قاينى ايچكوچى سودخور لر هم رشوت خور دين بوز. غوچى قاضيلرنى يوق قيلورغه اجتهاد ايتكز لر. اكر دنياده آچ و فراغت ياشامكنى هم بالالريكزنك علم و هنرلى بولماقينى خواه. لاساكزلر دنيا و آخرت آباد بولماقينى تيلاساكز تورکستانداغى برادرلريكزغه اوخشاب همينه صاويتلار حكومتيغه يارديم و خير خواهلقده بولكزلر. هيچ وقت قارجرمازدن اوز آراكزده انقلاب قوميتەلرى آچلوب بولسه شولارغه اعضا بولوب باز نكر اكر آچلمغان بولسه تزه‌دين آچماقغه اجتهاد قيلكزلر. بهرچه دشمانلريكزغه قارشى جدى صورتده تيار لانكزلر. (واعدوا لهم ما استطعتم).

تاشكنده‌دە ياش خيوه‌ليرنك مركز قوميتسى.

قرغز-قازاقلار نيدن ناچار حالده قالغان

بو سؤالگه عموم طرفندن بيرله‌شيك جواب معلوم، البته. اما بوطوغرده قرغز-قازاقلارنك اوز فكرلرن ونظرلرن بلو، درستى آلارنك اوز حالرينه كوز سالا ياشلاولارى آرتقچه اهميتليدر. شول حقده اداره‌گه قرغز بالاسى اسمندن كيلمكان بر مقاله‌نى توبه‌نده شيوه‌سن اوزگارتوب درج قيلامز:

مقاله شولاى باشلانا:

آقازاقنك برمقالى بارنلنى خاتون باش قوشسا هر برسى اوزينك مدعاسن آيتادى‌دى. شول ثيكانده‌دى اوشبو كونلرده ملت يولنده يوروجى قرغز ضياليلرندن بر نيچه سينك آيلق طوغروسنده مصلحتلرى بولدى. شول مجلسده تورکستان جمهوريتى‌نك حفظ صحت كاميسارى رسقولف هم حاضر بولوب عموما قرغز ملتى‌نك باشينه كيلمكان آچلق بلاسى حقنده تفصيل معلومات بيردى. ايشتلكان سوزلردن حاضرون‌نك كوزلرندن ياشلرى توكلدى. آرادن بره‌ونك خداغه مراجعت قيلوب: «يا خدا، نيچون شول قدر ملتلر اچنده يالغز بزنك قازاق خلقى‌غنه آچلقدن خراب بولدى، مونك سببى نرسه؟» ديكان سؤالينه قارشو يدى صواق تله‌و بر ديپ افندى قرغز نازاق خلقينك بوحالكه توشوونك سببى حقنده اوشبو فكرنى بيان ايتدى:

معلوم، كه اسمى مونچه‌دن جقغان آدم جونسز روشده جل كيوم كيمه‌سدن دالداعى صووقه‌نه جقسه صالقون تيبوب آوريدر. شوكا اوخشاش بزنك قازاق خلقى هم موندغ يماتلقنى كورمه‌گان. كيك بيرده، بيوك تاغلاردە، جالقار كوللرده قوشداى بولوب كوچوب، قونوب يوره بيرگان هيچ كمدن قسمچيلك كورمه‌گان. اول وقتده «بيرسيمز، بيرى سيمزنك مالى سيمز، مالى سيمزنك آدمى سيمز» ديكانده‌دى هيچ نرسه‌دن خبرسز دالاده كوكباى تارتوب، دومبرا آلوب، ژوله‌ك آيتوب، كيله‌چكده‌كى تار زمان، تايناق يولدارن خبرسز يورى بيرگان. شوندى طنچقه ياشاگان وقتده قسمچيلق‌نك تەمن تانوغان، آلپاوت هم بايلارنك تيبكه‌سنده يورگان قارا خاخولار كيلوب قازاقنك ايكى‌نكه ياراقلى بيرلرن آلوب ترجيلك تيلا باشلادى. اول وقتده قازاقنك كوزى يوقوده بولوب اوز باشينه ترجيلك قيلماسدن موژيكنك قاربوز ايله پولقاسينه (آق تاز) قزغوب فايداغه آقچه آلوب خدمتكه يوردى. موژيك بيكاركه خدمت قيلوچى تابلماچ قيريسى كيكيوب قارنى قابا قاى بولوب بزنك قراقده آلپاوت بولدى.

بازارلى جايلارده قازاقنى ايموجى صارت آغاينلرمز بولدى. قرانغوده قالغان قازاق‌نك ۱۰۰ صومغلق نرسه‌سن ۱۰ صومغه آلوب، اوزينك ۱۰ صومغلق نرسه‌سن آلداب تازاقه. ۰۰ صومغه ساتدى. ايرته برله قازاقسن آلغان قمزنى كيچكه شولوق قازاقنك اوزينه ساتدى.... شول روشده قازاقنك بتون فايداسن اوزينه تارتدى. قشلاق كمبغللرى بر-ايكى يل اوتمه‌سدن قازاقه «تقصير» بولوب آلدى.

قازاقنك مونه ديكان آدملرى، آطقه مكان : ص، آولقايلارى صايلاوغه نيچه مك صومغلار آقچه توكوب اورص توره لرنه، آلارنك تلماجلارينه آشاتا تورغان بولدى، اوزلرينه پارتيا جيناب، توره‌گه ثوى تسكدم، قوى صويدم. جاى آشى بيردم ديب فقير خلقدن آقچه جيناب آلا طورغان بولدى.

دنياده مثلى كورنمه‌گان اوروش بولدى. قيمتچيلك جيكدن آشدى. ۱۹۱۴ يلده‌ده بقولاى قازاقدن اوروش ميدانينه رابوچى آلام ديكان بولوب بتون قازاقنى قوركوتدى. نادان قازاق جانجال چقارديغنى بيكاركه قان توكلدى، يدى صوده قاچقان قازاقلار حسابسز كوب مالارلدن آجراديلار.

«جغلانغه يومروق» ديكانده‌دى ۱۹۱۷ يلده تورکستان ثورلكسنده آشاق هم چوقماقدى. اشى اوركه آلماى، جوانى صاقلوب، نيچكه‌سى اوزلوب، ديكانده‌دى بيچارە قازاقنك مالى تب تكز قروب جارواغه كوبسلوب قالدى.

«مسلمانلرنك اورص بولغاندن صاتلماسى» ديكانده‌برخيل اوزمزنك مسلمان اورناسندن جنوب اورصدن خاتون آلوب، جاجلرن قريا بيروب يوروجى آزاماتلرمز دالا قازاغينه بر اشكه بارا تالسه بيچارەنى جاودای جاى بوب، تيريسن تيسكارى صيرا طورغان بولدى. بوندى آزاماتلرمزنى ملتن صاتوچى، قان اجوچى ديمن. مين يدى صودن كيلكانده ملتنك تورمشندن بر آز «معلومات آلو نتى» بيله اولياتا شهريه توقتاغان ايدم. شوندى برخيل قازاقلاردن ايشتدم، كه باقدم تاشكنددن آنف اسملى بر قازاق اولياتا اويازينه قاراشلى قازاقلار ايله موژيكلر آراسن تاتولاشدرر اوچون پيارلكان ايكان. شول جكت قزاقلارنى جاودای چايوب آلدالاب كوب ..... آلوب صرگر. تاشكنده‌گه قاچوب كيتكان ايمش.

«جاو جاقادن آغانده»، بورى اينه‌كه آلادى» ديكانده‌دى قازاقلارنك حاضرگى كونده‌گى بلالرکه خستەلك ومشقلركه توشونه سبب شول يوقاروده كورساتلكانلردر. شول اشلر سببلى بز، ياماتى تويه اوستونده ايت تشله‌يدى، ديكانده‌دى قلغه بنده بولوب توشكان آوستريالير آوقات تابوب يورگان وقتده بزنك قازاق اوتورغان يرنده آچلغان ثولدى. ايمدى نى قيلاچقمز معلوم توگل. لكن آنك اونيشى جارق، اونيشى رانغو، شونك هم اونغى بار ديكانلر.

ناشرى: مسلمان مطبعه خادملرى.
محررى: كبير بكر.

اعلان

«الوغ تورکستان» صاتيلا

تاشكند اويازى زنكى آتاد. مزار آغزيده حاجت كتبخانه‌سيده ملا تاش محمد عبد محمد محمدجان ارغلى دكانيده «الوغ تورکستان» غزتەسى صاتيلادر. شول دكانده تاشكنده‌دە نشر ايتلمكان ايسكى ويازگى كتابلر ايله داخلى روسيه، قازان قريم هم تورکستان‌ده ياصالغان ادبيات درسلر هم مط لعه كتابلرى. جول جايان هم اسكى كيون غزتەسى‌ده صاتيلادر. كتاب فروش ملانور محمدايش محمد اوغلينك اوزى هم هرخيل غزته، ژورنال ورساقلر صاتيلادر.

روس خاتون داملاسى

آزفرصتده روس تليده كب اوروشه‌لر نه‌ين ديگانلر روس خاتون داملاسى‌كه جت ايتسونلر. بر نيچه نفر آدمنى هم اوركه‌مدر. اوقوتقان اوچون كوپول آلميدر. آدريسى تاشكنده‌دە شاه‌ى كوچاسى‌ده دورتنچى رقملى خويده‌ده قارتيريلده. هر كون ساعت ايكى‌دن دورتغه‌چه كوريشورگه ممكن.

Палата Мусульм. Секціи Союза Рабочихъ Нач. Дѣла. Редакторъ Н. Н. БАЙКРОЗЪ. Типографія Т. А. Р. Р. С. Ф. пр. Корна-Марка 3 № 10.